Handläggare:

emelie.mynde@fub.se

Till:

Äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje

Stockholm, 20 oktober 2026

Angående Försäkringskassans hemställan om merkostnadsersättning

Försäkringskassan har i en hemställan till regeringen den 14 september 2026 visat på behovet av att en statlig utredning tillsätts i syfte att se över regelverket om merkostnadsersättning. Funktionsrättsrörelsen har under lång tid lyft problemen med merkostnadsersättningen, då våra medlemmar drabbas av ett otydligt regelverk och en ersättning som är mycket svår att få beviljad. Det leder för många till ett liv i ekonomisk utsatthet. Funktionsrätt Sverige, Riksförbundet FUB, Autism Sverige, Svenska Downföreningen, Neuroförbundet, Personskadeförbundet RTP, Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH), Reumatikerförbundet, Riksförbundet Attention, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft samt Riksförbundet Ehlers- Danlos syndrom ställer oss därför bakom Försäkringskassans hemställan och tillstyrker behovet av att en statlig utredning tillsätts för att se över regelverket.

Bakgrund

Merkostnadsersättning har blivit en förmån som är oerhört svår att få beviljad, även om många personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga är i stort behov av den på grund av en ansträngd ekonomi kopplat till just merkostnader på grund av funktionsnedsättningen. Efter övergången från vårdbidrag till omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning som två separata ersättningar har över 90 procent av de som söker om ersättningen för sitt barn fått avslag samt cirka hälften av alla vuxna. Det skapar en ekonomisk utsatthet för både vuxna med funktionsnedsättning samt familjer där ett barn har funktionsnedsättning. Det strider mot merkostnadsprincipens grundläggande intention, nämligen att personer med funktionsnedsättning inte ska behöva drabbas av extra kostnader till följd av sin funktionsnedsättning. Eftersom lagstiftarens intention med reformen inte var att begränsa rätten till ersättning eller försämra det ekonomiska stödet till målgruppen, behöver regeringen att skyndsamt tillsätta en ny utredning för att säkerställa att regelverket utformas och tillämpas i enlighet med lagstiftningens ursprungliga syfte.

Den enskilde får svårt att tillvarata sina rättigheter

Regelverket för merkostnadsersättning är komplext och svårt att överblicka, vilket gör det svårt för den enskilde att förstå och tillvarata sina rättigheter. Bedömningen av vilka kostnader

som kan godtas som merkostnader, vad som anses vara en skälig kostnad och hur kostnaderna ska beräknas innebär en betydande osäkerhet. Det är därmed svårt att på förhand bedöma om en kostnad kommer att godkännas och om de sammanlagda merkostnaderna är tillräckliga för att ge rätt till ersättning. Detta ställer höga krav på den enskildes förmåga att sätta sig in i regelverket, dokumentera sina kostnader och argumentera för sin rätt till ersättning. För personer med funktionsnedsättning kan dessa krav innebära särskilt stora hinder och ett omfattande beroende av stöd från anhöriga eller ställföreträdare. Vi anser att det är orimligt att den enskildes möjligheter att få ersättning i så hög grad ska vara beroende av förmågan att förstå och navigera i ett komplicerat regelverk. Det finns därför ett tydligt behov av att se över regelverket för att stärka rättssäkerheten, förutsägbarheten och möjligheterna för den enskilde att faktiskt tillvarata sina rättigheter.

Högt ställda krav

De krav som ställs för att beviljas merkostnadsersättning är alltför höga i förhållande till lagstiftningens syfte och merkostnadsprincipen. Ersättningen ska kompensera för de extra kostnader som uppstår till följd av en funktionsnedsättning och därigenom bidra till ekonomisk jämlikhet och likvärdiga levnadsvillkor. När regelverkets krav och begränsningar innebär att personer med faktiska och nödvändiga merkostnader ändå riskerar att stå utan ersättning, motverkas detta syfte. Vi menar att utgångspunkten i högre grad måste vara den enskildes faktiska merkostnader och behov av ekonomisk kompensation, snarare än ett regelverk som riskerar att utestänga dem som ersättningen är avsedd för. Det finns därför anledning att se över om de krav som ställs är rimliga och proportionerliga i förhållande till lagstiftningens grundläggande intentioner.

Risken för återkrav är stor

Det finns även betydande brister i regelverket för merkostnadsersättning som riskerar att leda till återkrav och allvarliga ekonomiska konsekvenser för personer med funktionsnedsättning. Ett särskilt problem är samspelet mellan begränsningen av retroaktiv ersättning till tre månader, fördelningen av vissa merkostnader över en tolvmånadersperiod och Försäkringskassans möjligheter att ompröva tidigare beslut och kräva tillbaka utbetald ersättning. Även mindre förändringar i de godtagna merkostnaderna kan innebära att den enskilde hamnar under en ersättningsnivå och därmed riskerar omfattande återkrav, trots att ersättningen redan har använts för nödvändiga utgifter. Vi har exempel på medlemmar som rapporterar om omprövning, där de godtagna kostnaderna understeg nivågränserna med endast några hundralappar, resulterat i återkrav på tiotusentals kronor. För personer som redan lever med mycket små ekonomiska marginaler kan sådana återkrav få förödande konsekvenser och skapa en betydande ekonomisk otrygghet. Problematiken förvärras av att den enskilde ofta saknar ekonomiska möjligheter och försäkringsskydd för att få juridiskt stöd vid en tvist med Försäkringskassan. Ett ersättningssystem som syftar till att kompensera för

merkostnader till följd av funktionsnedsättning måste vara förutsägbart och rättssäkert och får inte i stället bidra till skuldsättning och ekonomisk utsatthet.

Kostnad för ställföreträdare borde garantera rätt till merkostnadsersättning

Det är inte självklart att merkostnadsersättning beviljas för kostnader kopplade till ställföreträdare, vilket kan få stora konsekvenser för den enskilde. Många personer som är i behov av god man eller förvaltare har redan en ansträngd ekonomisk situation, där det kan vara svårt att få inkomsterna att räcka till grundläggande levnadskostnader. Att dessutom behöva stå för kostnaden för en ställföreträdare kan innebära en betydande ekonomisk belastning. Samtidigt fyller ställföreträdaren en mycket viktig funktion genom att ge nödvändigt stöd i ekonomiska, juridiska och personliga angelägenheter. Det är därför angeläget att kostnader för ställföreträdare i större utsträckning ska kunna täckas genom merkostnadsersättning. Ingen ska behöva riskera sin ekonomiska trygghet för att få tillgång till ett stöd som är nödvändigt för att kunna tillvarata sina rättigheter och få vardagen att fungera. Vi hör rapporter från våra medlemmar att personer i behov av ställföreträdare avstår från hjälpen på grund av kostnaden, vilket skapar stora svårigheter i vardagen.

I dagens system för merkostnadsersättning beslutas ofta kostnad för god man och förvaltare och betalas som en större engångskostnad men inom merkostnadsersättningen fördelas över en tolvmånadersperiod. Eftersom merkostnadsersättning endast kan beviljas retroaktivt för tre månader riskerar den enskilde att inte få ersättning för hela kostnaden, trots att den är nödvändig och faktiskt har uppstått. Detta skapar en ekonomisk obalans där den enskilde kan behöva betala hela arvodet på en gång, samtidigt som ersättningen betalas ut månadsvis. Om förutsättningarna därefter förändras kan den enskilde dessutom riskera återkrav av redan utbetald ersättning.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis behövs det en hel översyn av regelverket för att säkerställa att detta kommer till del av de personer med funktionsnedsättning som har behov av ersättningen. Vi ställer oss därför bakom Försäkringskassans hemställan om behovet av en ny statlig utredning.

Med vänlig hälsning,

Nicklas Mårtensson

Ordförande
Funktionsrätt Sverige

Anders Lago

Förbundsordförande
Riksförbundet FUB

Anna Brandström

Vice ordförande och
ansvarig för intressepolitik
Svenska Downföreningen

Lotta Håkansson

Ordförande
Reumatikerförbundet

Camilla Rosenberg

Ordförande
Autism Sverige

Conny Allaskog

Ordförande
Nationell samverkan för psykisk hälsa (NSPH)

Eva Helmersson

Förbundsordförande
Neuroförbundet

Annika Widuch

Ordförande
Riksförbundet Ehlers-Danlos syndrom

Eric Donell

Ordförande
Riksförbundet Attention

Marina Carlsson

Förbundsordförande
Personskadeförbundet RTP

Anna Barsk Holmbom

Förbundsordförande
Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft